

صیانت از کارکنان ناجامبتنی بر آموزه های دینی

سید سعید کشفی^۱

چکیده

وجود آسیب ها و تهدیدها در بین کارکنان باعث انحراف، رشد بزهکاری و ایجاد اختلال در سازمان ها از جمله نیروی انتظامی و در نتیجه کاهش بهره وری و کارایی می شود. هدف این تحقیق بررسی و شناسایی انواع آسیب ها و تهدیدها و شیوه های صیانت مبتنی بر آموزه های دینی از کارکنان در برابر این آسیب هاست. این تحقیق با روش تحلیلی و توصیفی و با بررسی های اسنادی و کتابخانه ای صورت گرفته است. یافته های حاصل از این تحقیق نشان می دهد که توسل و اتکای کارکنان به آموزه های دینی و قرآنی، مانع پیشرفت آسیب ها و تهدیدها شده و خود نقش مهمی در پیشگیری از ارتکاب تخلف و بزهکاری دارد. بر مبنای نتایج این پژوهش سه عامل فردی، اجتماعی و سازمانی از قبیل: ایمان، عمل صالح، خودشناسی، اخلاص، صبر، ارشاد و راهنمایی، عدالت اجتماعی، اجرای قوانین الهی، خانواده سالم، عدالت سازمانی، فرهنگ سازمانی دینی و نظم و انضباط، نقش بسزایی در صیانت و پیشگیری از آسیب ها و تهدیدها دارند.

کلیدواژه ها: صیانت، آسیب ها، تهدیدها، پیشگیری، آموزه های دینی.

۱. استادیار دانشگاه علوم انتظامی امین (s_s_kashfi@hotmail.com).

بیان مسئله

صیانت و پیشگیری واژه‌ای است که دارای معانی متعددی است؛ به عنوان مثال مانع شدن، امری است کلی که از راه‌های مختلف آموزش، وضع قوانین و مقررات، اعمال قانون و رفتارهای مناسب اخلاقی، معنوی، تربیتی و نظارتی انجام می‌گیرد. رسالت دین، رهایی انسان‌ها از تباهی و فساد است. بنابراین، پیشوایان دینی از آن هیچ دریغ نکردند. آموزش آموزه‌های دینی، یکی از مصادیق پیشگیری از بزه‌کاری است. توجه به آموزه‌های دینی مبتنی بر پیشگیری از بزه‌کاری اهمیت ویژه‌ای دارد. بی‌تردید در کشورمان اقدامات پیشگیری از وقوع تخلفات، جرایم، انحراف، بزه‌کاری و گمراهی از اصول قضایی اسلامی و جز سیاست‌ها و تدابیر مهم است.

یکی از وظایف خطیر نیروی انتظامی، صیانت کارکنان از آسیب‌ها و تهدیدهاست. به عنوان عضوی از جامعه توجه به امر صیانت و پیشگیری از ارتکاب جرائم و تخلفات را با اتکا بر آموزه‌های دینی بعنوان یک چراغی برای تضمین تحقق اجرای صحیح مأموریت‌های سازمانی خود بیشتر مورد تأکید قرار دهد. حال آن‌ان ابتدا وظیفه شناسایی آسیب‌ها و تهدیدها را داشته و سپس در جهت توجیه کارکنان باید راهکارهای برون‌رفت از آن را شناسایی و مد نظر قرار دهند.

بیان مسئله

عدم پایداری به آموزه‌های دینی و سستی و ضعف در تقوا، شرایط و بستر ارتکاب بزه را فراهم می‌کند. این یکی از مسائل و معضلاتی است که سازمان‌های متولی خدمات رسانی به شهروندان، ممکن است با آن روبه‌رو باشند. احصای روش‌های متفاوت می‌تواند این شرایط و بسترهای لازم را از بین ببرد و مانع رشد آنها شود، توسط آموزه‌های دینی و تقویت روح ایمان و تقوا در کارکنان می‌تواند ریشه آسیب‌ها و تهدیدها را بخشکاند.

قرآن کریم بیش از همه به اصلاح و تربیت افراد، سوق دادن آنان به اخلاق و کارهای نیک و جلوگیری انسان‌ها از ارتکاب جرم و گناه اهتمام دارد. در همین زمینه سازمان‌های نیروهای مسلح به عنوان بخشی از جامعه، نیازمند به امر پیشگیری براساس نظارت‌های تخصصی و عمومی می‌باشند. همچنین نیروی انتظامی به عنوان یک نیروی امنیتی انتظامی برای اجرای بهینه

مأموریت ها، نیازمند به کارکنان خردم، صادق و با تقواست. این نیروها در اجرای وظایف قانونی ممکن است در معرض مخاطرات، تهدیدها، آسیب ها و انحرافات باشند که این امر لزوم پیشگیری و صیانت از کارکنان از وقوع جرایم و تخلفات را پررنگ تر می کند.

فرماندهی معظم کل قوا (مدظله العالی) در این زمینه می فرماید: پیشگیری کنید، دقت کنید، مراقبت کنید، لغزش ها را به موقع مانع شوید، لغزش ها وقتی یک بار اتفاق افتاد، زمینه برای لغزش های بعدی آماده تر می شود. باید کاری کنید که لغزش ها به وجود نیاید.

اهمیت و ضرورت پژوهش

در هر سازمانی یک قسمت متولی صیانت و پیشگیری است؛ مثلاً سازمان بازرسی کل کشور به موجب اصل ۱۷۴ و ضمیمه بازرسی از سازمان های مورد بازرسی را بر عهده دارد. وظیفه این سازمان به موجب ماده ۲ قانون بازرسی کل کشور مصوب ۱۳۹۳ صیانت از مجموعه کارکنان سازمان هاست. کارکنان نیروی انتظامی نیز می باید مورد نظارت و بازرسی قرار گیرند و لغزش ها، آسیب ها و تهدیدهای این قسمت شناسایی شده مورد تجزیه و تحلیل گیرد و راهکارهای اساسی برای صیانت از کارکنان و پیشگیری از تخلفات و بزهکاری ارائه شود. چه بسا در صورت عدم نظارت و پیشگیری، ممکن است عواملی دست به دست هم دهد و شرایط ارتکاب بزه را فراهم آورد که این امر سبب عدم اجرای بهینه مأموریت ها، عدم اعتماد و اطمینان در سازمان و در نهایت باعث ایجاد فرهنگ سازمانی غلط و نادرست می شود.

سؤال های تحقیق:

الف - سؤال اصلی:

آموزه های دینی چه تأثیری بر صیانت و پیشگیری از آسیب ها و تهدیدهای کارکنان ناجا دارند؟

ب - سؤال های فرعی:

۱- آسیب ها و تهدیدهای کارکنان ناجا کدام اند؟

۲- آموزه های دینی بر پیشگیری و صیانت از تخلفات کارکنان ناجا چه تأثیری دارند؟

اهداف تحقیق

الف- هدف اصلی

- بررسی تأثیر آموزه های دینی بر صیانت و پیشگیری از آسیب ها و تهدیدهای کارکنان ناجا.

ب- هدف های فرعی

- ۱- شناسایی آسیب ها و تهدیدهای کارکنان ناجا؛
- ۲- تأثیر آموزه های دینی بر پیشگیری از تخلفات کارکنان ناجا؛
- ۳- راهکارهای صیانت و پیشگیری از بزهکاری و تخلفات کارکنان.

روش شناسی:

با توجه به اینکه این تحقیق به دنبال شناسایی آسیب ها و تهدیدهای کارکنان ناجا و نیز شناسایی راهکارهای صیانت و پیشگیری از این آسیب ها است، این تحقیق به لحاظ هدف، کاربردی و به لحاظ نوع، تحلیلی و توصیفی و روش مطالعه و جمع آوری اطلاعات کتابخانه ای و اسنادی است. که با مطالعه مقالات و کتاب های مرتبط این مؤلفه ها شناسایی می شوند.

مبانی نظری

تعاریف :

پیشگیری: اقدامی پیشگیرانه تلقی می شود که هدف اصلی آن، تضمین پیشگیری از بزهکاری یا انحرافات جرم گونه باشد؛ یعنی اقدام مؤثر علیه عوامل یا فرایندهایی که در بروز بزهکاری و انحراف نقش تعیین کننده و قاطع ایفا می کنند.

- تدابیر یا اقدامات پیشگیرانه، جنبه مهمی دارد؛ یعنی مخاطب آن کل جمعیت یا گروه یا بخش معینی از آن است. در واقع زمانی که هدف، اجتناب از انتخاب رفتارهای مجرمانه یا منحرفانه است اقدام ها یا تدابیری پیشگیرانه خوانده می شود که قبل از ارتکاب اعمال بزهکارانه یا کجروانه و نه بعد از آن اعمال شوند.

- اگر پیشگیری شامل اعمال تدابیر یا اقدامات قبل از ارتکاب هر جرم کیفری یا پیش از انتخاب هر

رفتار منحرفانه است، در آن صورت این تدابیر یا اقدام‌ها نمی‌توانند مستقیماً قهرآمیز و سرکوب‌گر باشند؛ زیرا اعمال سرکوبی کیفری مستلزم آن است که جرمی قبلاً ارتکاب یافته باشد (گسن، ۲۰۰۵).

صیانت:

صیانت به معنی حفظ کردن، نگاه داشتن و نگهداری است. در اینجا مراد و منظور، شیوه‌های حفظ و نگهداری کارکنان است که براساس آموزه‌های دینی توصیف می‌شود.

تهدیدها و آسیب‌ها

تهدید: مجموعه اقدام‌هایی است که اهداف و ارزش‌های حیاتی یک کشور را با هدف تغییرات اساسی، مورد هجوم قرار می‌دهد و معمولاً هم ریشه خارجی دارد. تهدید نقطه مقابل امنیت است و زمانی امنیت هست که تهدید نباشد.

تهدید در لغتنامه "وستر" به معنای بیان و ابراز، قصد آسیب رساندن، نابود یا تنبیه کردن دیگران از روی انتقام و یا ارباب است و یا تهدید، نشان دادن آسیب و شرارت قریب الوقوع است. آسیب‌ها یعنی پدیده‌های واقعی، متغیر و قانونمند و قابل واپایش و پیشگیرانه. واپایش پذیری آسیب‌ها، شناخت علمی آنها را در هر جامعه‌ای برای پاسخ به پرسش‌های نظری، عملی و کاربردی از ایده‌ها و یافته‌های علمی تولید شده در برنامه‌ریزی‌های کوتاه مدت و بلند مدت برای مقابله صحیح با آنها، درمان یا پیشگیری از گسترش و پیدایش آنها را ضروری و پر اهمیت می‌سازد. (عبداللهی، ۱۳۸۳: ۱۵).

آموزه‌های دینی: رفتارهای انسان نقش اصلی در شکل‌گیری هویت ثانوی او دارد و کیفیت تصمیم در رفتارهای انسان علاوه بر اینکه در هویت ثانوی انسان اثر مستقیم می‌گذارد، کیفیت زندگی فردی و اجتماعی امروز او را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد.

آیاتی مثل "وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ" (حشر، آیه ۱۸) "وَقَفَّوْهُمْ أَنَّهُمْ مَسْئُولُونَ (صافات، آیه ۲۴) گویای این حقیقت است که انسان نمی‌تواند بدون توجه به اثرهای رفتارها، هرکاری را انجام دهد. او با داشتن نعمت گوش، چشم، حس حقیقت‌جویی، زیبادوستی و عقل، مسئول رفتارهای فردی، اجتماعی است و اجازه ندارد بدون دلیل تابع دیگران باشد.

"وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا" (اسراء، آیه ۳۶) انسان باید در به کارگیری این نعمت ها و انتخاب بهترین شیوه زندگی، شاکر این نعمت ها باشد؛ ولی اکتفا به ظواهر دنیا و تقلیدهای کورکورانه باعث شده تا درصد پابینی از مردم، این نعمت ها را به درستی شناخته و از آنها استفاده نمایند. "قَلِيلًا مَا تَشْكُرُونَ" (سجده، آیه ۹) پس در آموزه های دینی اسلام، توجه به عقل و ابزارهای شناختی دیگر از اهمیت بسزایی برخوردار است.

ناهنجاری: از نظر واژه شناسی به معنای بی قاعدگی، برخلاف قاعده بودن، عدم تناسب و ناپسندی و همچنین عدم ترتیب آمده است. (معین، ۱۳۷۵: ۶۳۵ نکته قابل توجه این است که جرم و ناهنجاری را نمی توان از میان برد و وظیفه جرم شناسی، کشف تمامی علل بزه کاری نیست، بلکه در اختیار گذاشتن ابزار و امکانات یک سیاست جنایی به دولت ها است که اجازه دهد بزه کاری و ناهنجاری به سطحی معقول کاهش یابد (ژرژپیکا، ۱۳۷۰: ۳۹).

هنجارهای دینی: هنجارهای دینی با اعتقادات دینی و مذهبی مردم شکل گرفته و نیز معلول آموزش های دینی در جوامع است؛ برای مثال فقه و شرع مقدس اسلام که از تعالیم دینی سرچشمه گرفته است در طول قرن ها با اعتقادات و باورهای مردم تنظیم و به وسیله مجتهدان و علمی دین تدوین گردیده است. هنجارهای اخلاقی مبتنی بر عقاید دینی و مذهبی نیز در مقوله هنجارهای دینی می گنجد؛ زیرا نقض آنها واکنش شدید اجتماعی را به دنبال دارد.

تأثیر اخلاقیات و اعتقادات دینی در واپایش آسیب های اجتماعی و ناهنجاری ها، تقریباً در همه زمان ها و مکان ها اجتناب پذیر بوده و هست. پژوهش های علمی نشان داده است بین باورهای دینی و ناهنجاری های اجتماعی رابطه نزدیک وجود دارد. (آکوف و همکاران، ۱۳۷۱: ۵۵).

باورهای دینی و پیشگیری از وقوع بزه و بزه کاری

پیشگیری از جرم، مجموعه اقدام های پیشگیرانه است که به دنبال حذف یا خنثی کردن آن دسته از عواملی است که در تکوین جرم تأثیر دارد. این یک واقعیت است که بزهکاری تابع تحولات جامعه می باشد. از این رو مشاهده می شود که در جوامع روستایی که نظارت و واپایش اجتماعی

قوی تر است، بزهکاری نیز به همان اندازه ضعیف تر است؛ زیرا در این اجتماعات، پایه های دین و پایبندی به ارزش های اخلاقی، قوی تر است. اما در جوامع شهری عوامل مختلف اقتصادی و نابرابری های اقتصادی باعث کم رنگ شدن اعتقادات مذهبی و نیز زمینه ساز فعالیت های بزهکارانه چه به صورت پراکنده و چه به صورت سازمان یافته شده است.

اهمیت پیشگیری از ناهنجارهای اجتماعی و بزه کاری از دیدگاه اسلام

مکافات و مجازات در دین اسلام برای زجر و عذاب گناهکار نیست بلکه دو هدف مهم را دنبال می کند: یکی متنبه شدن و تربیت متخلف و گناهکار و یا کسی که مرتکب ناهنجاری و جرم و گناه شده است و دیگری عبرت آموزی، که ناظر بر پیشگیری از وقوع جرایم و ناهنجاری اجتماعی است. از نظر اسلام به منظور پیشگیری از ناهنجاری های اجتماعی دو مرحله قابل فرض است: اول: پیشگیری از علل و عوامل عمومی جرایم و ناهنجاری ها، که این عوامل را باید در روش ها و شگردهای ارتکاب جرم و بزهکاری علیه نفس، عقل، دین، شرافت، اموال و عرض جست و جو کرد؛ دوم: آموزه های دینی و اسلامی به منظور پیشگیری از ناهنجاری های اجتماعی که عبارت اند از: امر به معروف، نهی از منکر، بازداشتن از گناه، حذف عوامل مؤثر در بروز گناه و جهاد به منظور اصلاح (وروائی، ۱۳۸۴: ۳۴).

جایگاه پیشگیری صیانت در نظام واپیشی اسلام :

تحقیقات ارزشمندی که در زمینه شناسایی راهبرد اسلامی پیشگیری از جرم انجام گرفته است نشان داده که نظام کنترل اجتماعی مورد نظر اسلام و پیشگیری راهبرد زیربنایی مقابله با رفتارهای کجروانه و مقدم بر راهبرد کیفر می داند (خسروشاهی، ۸۶: ۶). بر مبنای حدیث صحیحی که از امام صادق (ع) نقل شده است، فردی از رفتارهای کجروانه یکی از خویشان به محضر پیامبر (ص) شکایت کرد و ایشان تدبیرهایی را برای بازداشتن وی از آن رفتار پیشنهاد کردند. در پایان حدیث حضرت رسول (ص) برای آن مرد این گونه دلیل می آوردند: نیکی ای بالاتر از این به او نخواهی کرد که او را از حرام های خداوند عزوجل بازداری (صدوق ۱۴۱۳ق، ج: ۴، ۷۳-۷۲).

ویژگی های صیانت و پیشگیری اسلامی

مطالعه منابع اسلامی ما را به وجود ویژگی هایی در راهبرد پیشگیری و صیانت مورد نظر در این منابع رهنمون می کند:

نخست اینکه، رویکرد اسلامی پیشگیری همانند رویکردهای معاصر، تطبیقی تلفیقی است و دو بعد زیر را مورد توجه قرار می دهد: یکی واپایش علل و عوامل اثرگذار بر رفتارهای کجروانه و تغییر و مدیریت موقعیت های ارتکاب آنها؛ بطوری که منابع اسلامی هر دو نوع سیاست های پیشگیرانه اجتماعی و موقعیتی را در نظام واپایشی مورد نظر خود جای داده اند. (خسرو شاهی، ۱۳۸۶: ۶۰) این موضوع، نشان می دهد که منابع اسلامی در تحلیل این رفتارها، هم نقش گسترش و اختیار را در افراد پذیرفته اند و هم اثرپذیر بودن افراد از عوامل پیرامونی. توجه به سطوح مختلف عوامل اثرگذار بر رفتارهای کجروانه (از زمینه گرفته تا ساختاری) و پیش بینی راهکارهای پیشگیری از این اثرگذاری ها بعد دیگری از این طبیعت تلفیقی است؛ مثالی از این طیف حدیث پیامبر اسلام (ص) است که از جانب امام صادق (ع) نقل شده است: زمانی خواهد آمد که در آن کسی به حکومت نمی رسد، جز آنکه به قتل و زورگویی دست بزند. کسی جز با غضب و بخل به ثروت نمی رسد. کسی دوست پیدا می کند که از دین دست بردارد و در پی هوی و هوس برود. هر که این زمان را درک کند و بر فقه صبر کند، حال آنکه می تواند توانگر شود و دشمنی ها را تحمل کند، در حالی که می تواند دوستانی داشته باشد و بر ذلت شکیبایی آورد در حالی که می تواند عزیز شود، خداوند به او پاداش پنجاه صدیق را می دهد (کلینی، ۱۳۶۵، ج ۲، حکمت ۵۱۱۷) این حدیث نشان می دهد که غلبه بر فقر می تواند یکی از راه های صیانت و پیشگیری باشد و قتل، زورگویی، غضب و بخل می تواند انسان ها را به گناه و تباهی بکشاند.

دوم، راهکارهای متکی به آموزه های قرآنی و روایی و نیز تحلیل های شکل دهنده تبیینی آنها، در دو سطح خرد و کلان قابل تحلیل هستند؛ چراکه قرآن کریم و روایت های اهل بیت (ع) پیام ها و رهنمودهای خداوند و بنیان گذاران و رهبران شریعت اسلام را در خود داشته افراد، گروه ها و جوامع مختلف مسلمانان را در طول قرن ها مخاطب خود ساخته اند. در سطح خرد باید آنها را پیام های حاوی روشنگری ها و هشدارهای خطاب به مخاطبان منفرد گروه ها و واحدهای اجتماعی کوچک دانست تا آنها درباره نوع سلوک فردی و اجتماعی خود و تعیین مسیر آن بیندیشند و تصمیم بگیرند.

در سطح کلان نیز این منابع، جمع ها و نسل های مختلف مسلمانان را مخاطب قرار می دهند. در این سطح پیام ها نوعی فرهنگ سازی درباره درون مایه خود به حساب می آیند و باید از این منظر نیز تحلیل شوند. البته باید به تلاش هایی که در نسل های مختلف برای تفسیر سازماندهی و ترویج آنها به عمل آمده است توجه داشت.

همچنین دستورالعمل هایی برای مدیران و سیاستگذاران جامعه اسلامی به شمار می آیند تا بتدوین برنامه ها و سیاست های خاص، محتوای آنها را در قالب های روز آمد و قابل فهم به جامعه یا قشرهای در خطر عرضه نموده و در آموزش های جامعه پذیری یا راهکارهای واپاشی، جایگاه مناسبی برای آنها پیش بینی کنند.

سوم، منابع اسلامی، تأکید جدی بر ساز و کارهای واپاشی درونی دارند و در ترسیم نظام واپاشی اجتماعی-اسلامی اولویت آشکاری به کاربرد آنها داده اند. به بیان دقیق تر، این منابع اهمیت قابل توجه و فراگیری را در فرایند واپاشی اجتماعی به این اهرم ها داده ضمانت اجرای بدیع و مهمی را برای کاربرد بهینه آنها پیش بینی کرده اند. یکی از فراز های خطبه های نهج البلاغه را می توان مصداق بارز آن دانست:

" و بدانید که هر کس از سوی خویشتن، باری نشود، به گونه ای که از درون برای خود پند دهنده و بازدارنده ای داشته باشد از سوی دیگران برای او هیچ بازدارنده و اندرز دهنده ای نخواهد بود" (سید رضی، ۱۹۸۰، ۱۲۳ خطبه ۹۰).

آیه زیر هم نمونه ای در زمینه به کارگیری این اهرم ها و توجه به آثار پیشگیرانه آنهاست "هان بدانید که آنچه در آسمانها و زمین است، به یقین از آن خداست. بی تردید آنچه را که شما بر آن هستید، می داند و روزی را که به سوی او بازگردانیده می شوند و آنان را از آنچه انجام داده اند، خبر می دهد. خدا به هر چیزی داناست" (نور، آیه ۶۴).

شناخت آسیب ها و تهدیدها

می توان به طور کلی آسیب ها و تهدیدها را به سه گروه تقسیم کرد:

۱- آسیب های فردی ۲- آسیب های اجتماعی ۳- آسیب های سازمانی .

۱- **آسیب های فردی:** آن دسته از آسیب هایی است که منشأ یا ظرف ظهور آن فرد می باشد که عبارت اند از: جهل، کفر، شرک، نفاق، غفلت، پیروی از شیطان، هواپرستی، گناه، رذایل اخلاقی، ناسپاسی، دنیاگرایی، حرام خواری، سهل انگاری در انجام وظایف شرعی، دشمنی با دوستان خدا، فقر (پژوهشکده تحقیقات اسلامی، ۱۳۹۰: ۲۵).

۲- **آسیب های اجتماعی:** آن دسته از آسیب هایی است که منشأ یا ظرف ظهور آن را باید در جامعه و اجتماع جست و جو کرد که عبارت اند از: حاکمیت غیر دینی، مدیریت غیر دینی، نافرمانی و امراجرانکردن قوانین شرعی، ریاکاری، ظلم و ستم، تبعیض، ترویج نادرست معارف دین، ترک امر به معروف و نهی از منکر، بدعت و ظرف رواج اشرافی گری، اختلاف و تفرقه، همنشینی با بدان، ناامنی و ناهنجاری های اجتماعی (همان: ۳۰۰).

۳- **آسیب های سازمانی:** آن دسته از آسیب هایی است که منشأ یا ظرف ظهور آن را باید در ساختار سازمان مربوطه جست و جو کرد که عبارت اند از: مدیریت و رهبری معنویت زدا، نظامات نامناسب، قوانین و مقررات نامناسب، فساد اداری، فرهنگ نادرست سازمانی، تبعیض سازمانی (همان: ۳۲۶-۳۰۰).

تجزیه و تحلیل

راهکارهای پیشگیری از تهدیدها و آسیب‌هایی که زمینه‌ساز ارتکاب بزه و بزهکاری است:

۱- جایگاه توحید در آموزه‌های دینی و اعتقاد قلبی به آن:

هیچ یک از آموزه‌های اسلامی از نظر اهمیت به توحید نمی‌رسد. نخستین گام ورود به آیین زندگی بخش اسلام، شهادت به یگانگی خداوند است. اساس دین، شناخت خداوند است و کمال شناخت او، تصدیق وجود اوست و کمال تصدیق وجود او، یکتا و یگانه دانستن اوست (سید رضی، خطبه ۱: ۳۹).

شرک، گناهی نابخشودنی است و کسی که مرتکب شرک و دوگانه پرستی شود، از دایره اسلام خارج است (نساء، آیه ۴۸).

۱- ایمان به خداوند

در آیه ۱۱۲ سوره طه آمده است: هر کس عملش نیکوست و به خدا هم ایمان دارد، از هیچ ستم و آسیبی، بیمناک نخواهد شد. مرحوم مجلسی در بحار الانوار می‌گوید: ایمان، عبارت است از تسلیم خداوند بودن و تصدیق به آنچه نبی آورده است به زبان و قلب (الرضی، خطبه ۱۲۷).

۲- کسب حلال

یکی دیگر از راه کارهای صیانت و پیشگیری، کسب رزق و روزی حلال است. خداوند انسان‌ها را به انجام اعمال نیک و کارهای درست ترغیب می‌کند و از انجام گناهان و کارهای بد و زشت که ممکن است نتیجه کسب حرام باشد باز می‌دارد.

۳- استعاذه

خداوند در آیه ۳۱ سوره نور می‌فرماید: «ای مومنان، همگی به درگاه خدا توبه کنید؛ باشد که رستگار شوید.» همچنین در آیه ۶۷ سوره قصص می‌فرماید: «هر کس توبه کند و نیکوکار شود، البته توبه اش به درگاه خدا قبول خواهد شد.» یکی از راه کارهای دیگری که باعث صیانت می‌شود، مقابله با وسوسه‌های شیطانی است. استعاذه به معنای پناه بردن به خداوند است. خداوند در آیه ۹۷ و ۹۸ سوره مؤمنون می‌فرماید: «و بگو پروردگارا! از وسوسه‌های شیطانی به تو پناه می‌برم.»

و پروردگارا؛ به تو پناه می برم از اینکه نزد من حاضر آیند».

۴- اقامه واجبات دینی و جلوگیری از محرّمات

۵- اقامه واجبات دینی و جلوگیری از محرّمات

شاخصه های جامعه ای که دین و معنویت در آن حاکم است، اقامه واجبات دینی و جلوگیری از محرّمات می باشد. اساساً رمز و راز جاودانگی دین اسلام در دستورهای راه گشایی است که در قالب انجام واجبات و ترک محرّمات و دیگر احکام اسلامی برای بشر تدوین شده است. در آخرت از برخی مجرمان سؤال می شود که چه چیزی شما را به دوزخ کشانده، می گویند: ما از نماز گزاران نبودیم (مدثر، آیه ۴).

۶- گسترش و تعمیق معرفت دینی

فطرت خداجوی انسان با فساد و تبعیض ناسازگار است. از این رو برای حفظ و ترویج روح خداجویی و معنویت، باید فساد و تبعیض از جامعه برکنده شود. جامعه ای متعالی است که انسان ها در آن از آلودگی و فساد دور باشند. فساد در جامعه تباه کننده همه خوبی ها و نابود کننده نعمت ها و مانع رشد انسان هاست. خداوند می فرماید: «هرگز در زمین فساد نکنید؛ بعد از آنکه زمین اصلاح شد.» (اعراف، آیه ۵۶).

۷- ترویج فرهنگ انفاق، احسان، ایثار

حضرت علی به فرزندش محمد حنفیه فرموده اند: «فرزندم از فقر بر تو می ترسم. از آن به خدا پناه ببر؛ زیرا فقر، دین انسان و عقل و اندیشه او را ناقص و دشمنی را پدید می آورد.» (سید رضی، حکمت ۳۱۹، ۷۲۲).

۸- نهادینه سازی امر به معروف و نهی از منکر

نهادینه کردن این امر در جامعه سبب افزایش معنویت و به سبب آن باعث صیانت و پیشگیری می شود؛ چرا که نظارت عمومی بر اعمال یگدیگر، به معنای آن است که شخص پرهیز از عمل خلاف و انجام عمل صحیح را فقط برای خود نخواهد، بلکه بکوشد خوبی ها را

در سطح جامعه گسترش دهد و زشتی‌ها و بدی‌ها را در هر جایی که می‌بیند برطرف سازد. اسلام به جمال و زیبایی توجه کرده است و حس جمال دوستی را جزء فطرت انسان می‌داند. بنابراین این استفاده صحیح از زیبایی‌های طبیعت را به پیروان خود توصیه کرده است. در قرآن می‌خوانیم: «بگو چه کسی زینت‌های الهی را که برای بندگان خود آفریده حرام کرده است؟» (اعراف، آیه ۳۱).

۱۰- تحکیم نهاد خانواده

خانواده مناسب‌ترین جایگاه برای تقویت و صیانت و پیشگیری است. در این نهاد است که شخصیت انسان شکل می‌گیرد و رشد می‌کند و در آن امنیت روحی و آرامش روانی پیدا می‌کند. رسول خدا (ص) خطاب به مؤمنان می‌فرماید: «ازدواج کنید، فرزند بیاورید تا نسل شما فزونی یابد.» (نوری، ۱۴۰۸، ج ۱، ق ۱۴: ۱۵۳).

۱۱- اجرای دقیق قوانین و مقررات

یکی دیگر از راهکارهای مبارزه و مقابله با جرایم و تخلفات، اجرای دقیق قوانین و مقررات است. هر جامعه‌ای برای قوام و پایداری و سود بردن از زندگی بهتر، حفظ حقوق افراد خصوصاً مبارزه با هرج و مرج و بی‌بند و باری، نیازمند پابندی به قوانین و مقررات دقیقی است که توسط نخبگان تنظیم گردد. خصوصاً آنکه چنین مقررات و دستورالعمل‌هایی از ناحیه دین مبین اسلام مورد تأیید قرار بگیرد.

۱۲- فضا سازی معنوی در سازمان

این مورد به اندازه‌ای اهمیت دارد که بیش از سایر موارد احساس و ضروری به نظر می‌رسد. فضای مناسب معنوی، این انگیزه را به کارکنان می‌دهد. ترک تخلفات اداری و اعمال جرایم و جرم مثل باندبازی، کم‌کاری، رشوه‌خواری، رانت‌خواری و غیره از جمله معضلات حاکم بر سازمان‌هاست. تزریق معنویت و حفظ آنها از جمله موارد اساسی است (رهنمودهای مقام معظم رهبری، ۱۶۶).

نتیجه‌گیری

نیروی انتظامی به عنوان سازمان اثر گذار مسئول حفظ آرامش و برقراری نظم و امنیت عمومی، نیازمند توجه به امر پیشگیری از ارتکاب جرایم و تخلفات کارکنان خود است و باید نقش آموزه‌های دینی را به عنوان عاملی برای تضمین تحقق اهداف و اجرای صحیح مأموریت‌های سازمانی خود، بیشتر مورد تأکید قرار دهد. در واقع توجه به آموزه‌های دینی، نقش مؤثری در صیانت و مانع مهمی بر سر راه آسیب‌ها و تهدیدها خواهد بود. پس می‌باید این توجه و گرایش قوی به آموزه‌های دینی سرلوحه کار ناجا قرار گیرد.

با انجام این تحقیق می‌توان به نتایج زیر اشاره کرد:

- ۱- تأمین نیازهای اولیه کارکنان نقش مهمی در صیانت و پیشگیری از آسیب‌ها و تهدیدها دارد.
- ۲- مشارکت کارکنان در امور جاری و انجام کارهای گروهی از جمله موارد مهم در صیانت و پیشگیری محسوب می‌شود.
- ۳- حمایت از کارکنان در تمامی زمینه‌ها به خصوص انجام مأموریت‌های سازمانی کاری بس مهم و اساسی است.
- ۴- انجام، اجرا، آموزش و برنامه‌ریزی برای ارتقای مسائل و آموزه‌های دینی کارکنان برای پیشگیری از تخلفات و بزهکاری.
- ۵- تقویت عوامل فردی مؤثر در صیانت و پیشگیری مثل ایمان، عمل صالح، خودشناسی، اخلاص، صبر، توجه به آخرت، دوستی با خوبان، ارشاد و راهنمایی، نظارت.
- ۶- تقویت عوامل اجتماعی مؤثر در صیانت و پیشگیری مثل عدالت اجتماعی، اجرای قوانین الهی و خانواده سالم.
- ۷- تقویت عوامل سازمانی مؤثر در صیانت و پیشگیری مثل عدالت سازمانی، فرهنگ سازمانی و دینی، نظم و انضباط.

پیشنهادها

با توجه به نتایج حاصل از این تحقیق، پیشنهادهای زیر می تواند در پیشگیری از تخلفات و جرایم کارکنان مؤثر باشد:

- انجام بازرسی ها و نظارت های غیر محسوس بر کارکنان در خصوص نحوه برخورد با مراجعه کنندگان و رعایت اصل تکریم آنان.
- اجرای دوره های آموزشی ویژه مربوط به تربیت کارکنان ناجا براساس آموزه های دینی و قرآنی و ترویج فرهنگ قرآن در بین کارکنان.
- اشاعه فرهنگ عدالت سازمانی و عدالت اجتماعی و مشارکت کارکنان در موضوعات مذکور.
- آموزش مهارت های حرفه ای کارکنان برای پیشگیری از ایجاد آسیب ها و تهدیدها.
- شناخت آسیب ها و تهدیدها و تجزیه و تحلیل آنها و بررسی عوامل مؤثر بر آنها.
- جذب نیروی خدوم دینی و قرآنی در گزینش ها.
- از بین بردن ریشه های فقر در بین کارکنان .
- توجه وافر به نیازهای اولیه کارکنان .

منابع و مأخذ

قرآن کریم

- ۱- آکوف و همکاران (۱۳۵۵)؛ تحقیقات دورکیم در بررسی خودکشی؛ چاپ اول.
- ۲- پژوهشکنده تحقیقات اسلامی (۱۳۹۰)؛ معنویت اسلامی - چیستی، چرایی.
- ۳- خسروشاهی، قدرت الله (۱۳۸۶)؛ پیشگیری از جرم در آموزه های قرآن؛ رساله دوره دکتری حقوق - جرم شناسی، تهران: دانشگاه تربیت معلم.
- ۴- ژرژپیکا (۱۳۷۰)؛ جرم شناسی؛ ترجمه دکتر علی حسین نجفی ابرند آبادی؛ تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی
- ۵- صدوق، محمدبن علی بن حسین (۱۳۶۲)؛ الامالی؛ چاپ ۴؛ قم: کتابخانه اسلامیة
- ۶- فدائی شهری، غلامرضا (۱۳۷۸)؛ پلیس و پیشگیری از جرائم در ایران؛ پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق جزا؛ نام شهر نوشته شود: دانشگاه آزاد
- ۷- کلینی رازی، محمدبن یعقوب (۱۳۶۵)؛ الکافی؛ جلد ۸؛ چاپ ۴؛ تهران: دارالکتب الاسلامیه
- ۸- گسن، ریموند (۱۳۷۰)؛ جرم شناسی کاربردی؛ ترجمه دکتر مهدی کی نیا؛ چاپ اول
- ۹- معین، محمد (۱۳۷۵)؛ فرهنگ فارسی؛ ج ۴؛ چاپ چهارم؛ تهران: انتشارات امیر کبیر
- ۱۰- مستدرک الوسائل، میرزا حسین نوری (۱۴۰۸ ق)؛ مستدرک الوسائل؛ چاپ دوم مؤسسه آل البيت لا حياء التراث
- ۱۱- وروایی (۱۳۸۴)؛ پلیس جامعه محور؛ چاپ اول؛ تهران: انتشارات عقیدتی سیاسی ناجا.